

10.5.2007

Dnr 3193/4/05

Beslutsfattare: Biträdande justitieombudsman Jukka Lindstedt

Föredragande: Justitieombudsmannasekreterare Mikko Sarja

DRÖJSMÅL MED FÖRUNDERSÖKNING

1

KLAGOMÅL

Klagandena kritiserar i sitt brev 26.10.2005 Västra Finlands länsstyrelse för dess förfarande vid behandlingen av en undersökningsbegäran. De hade skriftligen kontaktat länsstyrelsen eftersom de misstänkte att vissa personer vid Ålands polismyndighet gjort sig skyldiga till tagande av muta.

3

AVGÖRANDE

Jag anser att polisavdelningen vid Västra Finlands länsstyrelse, centralkriminalpolisens västra avdelning och åklagarämbetet i Helsingfors härad, var för sig, har orsakat att behandlingen av den undersökningsbegäran som avses i klagomålet inte framskridit utan obefogat dröjsmål.

Som motivering till mitt avgörande anför jag följande.

3.1

Händelseförlopp

Av det material som jag haft tillgång till framgår att huvuddragen i händelseförloppet varit följande:

- 1) Klagandenas skrivelse registreras 7.12.2004 som en förvaltningsklagan hos Västra Finlands länsstyrelse.
- 2) Länsstyrelsen överför 24.2.2005 ärendet till centralkriminalpolisens västra avdelning, eftersom det enligt länsstyrelsens åsikt uppvisar drag av polisbrott.
- 3) Centralkriminalpolisen returnerar ärendet till länsstyrelsen, med motiveringen att ärendet inte hör till ckp.
- 4) Länsstyrelsen överför 26.4.2005 ärendet till åklagarämbetet i Helsingfors härad.
- 5) Brottsanmälan inkommer till åklagarämbetet i Helsingfors härad 9.5.2005.

- 6) Polisavdelningen vid Västra Finlands länsstyrelse och Helsingfors härads polisinrättning avtalar 7.7.2005 att polisinrättningen övertar utredningsansvaret.
- 7) Kommissarien utses 10.11.2005 till utredare efter att häradsåklagaren som förordnats till undersökningsledare varit i kontakt med Helsingfors polisinrättning.
- 8) Kommissarien registrerar 14.11.2005 anmälan på begäran av undersökningsledaren.
- 9) Undersökningsledaren sänder 25.1.2006 ett brev om att utredaren skall be klagandena komplettera sin undersökningsbegäran.
- 10) Klagandena ger sin 2.2.2006 daterade komplettering, som emellertid inte anses vara tillräcklig.
- 11) Man försöker höra klagandena personligen, utan resultat.
- 12) Undersökningsledaren beslutar 10.8.2006 att förundersökning inte skall inledas.

3.2

Rättsregler

Enligt grundlagens 21 § 1 mom. har var och en rätt att på behörigt sätt och utan ogrundat dröjsmål få sin sak behandlad av en domstol eller någon annan myndighet som är behörig enligt lag. Enligt paragrafens 2 mom. skall garantier för en god förvaltning tryggas genom lag. Enligt förvaltningslagens 23 § 1 mom. skall ärenden behandlas utan ogrundat dröjsmål.

Enligt statstjänstemannalagens 14 § 1 mom. skall en tjänsteman utföra sina uppgifter på behörigt sätt och utan dröjsmål.

Enligt förundersökningslagens 6 § skall förundersökning göras utan onödigt dröjsmål.

Enligt förundersökningslagens 14 § 2 mom. skall förundersökningen av brott som en polisman misstänks ha begått alltid ledas av allmänna åklagaren, med undantag för ärenden som behandlas som ett ordningsbotsärende eller i strafforderförfarande.

I enlighet med Riksåklagarämbetets vid den aktuella tidpunkten gällande föreskrifter (RÅÄ:2001:2 och 2002:1) utsågs undersökningsledaren för brott som en polisman misstänktes ha begått utgående från polismannens stationeringsort och den egentliga förundersökningen gjordes alltid vid någon annan enhet än den där den misstänkte polismannen var stationerad. Eftersom den misstänkte polismannen var stationerad i landskapet Åland, var häradsåklagarna vid Helsingfors åklagarämbete behöriga undersökningsledare i ärendet.

I 1 § 1 mom. i förordningen om förundersökning och tvångsmedel föreskrivs att då en målsägande eller någon annan till polisen eller till någon annan förundersökningsmyndighet anmäler ett brott eller en händelse som målsäganden anser vara ett brott, skall anmälan utan dröjsmål registreras. Om anmälan om brott har gjorts hos en förundersökningsmyndighet till vars uppgifter förundersökningen i ärendet inte hör, skall myndigheten enligt förordningens 2 § 1 mom. dock registrera anmälan och sända den samt annat material som uppkommit i ärendet till den förundersökningsmyndighet på vilken ärendet ankommer.

Enligt 2 § i förordningen om polisförvaltningen i landskapet Åland ankommer den högsta tillsynen över landskapets polisväsende på Ålands landskapsregering, som förestår landskapets polisförvaltning, och på landshövdingen, som företräder rikets polisförvaltning.

3.3

Bedömning av polismyndigheternas förfarande

A) Länsstyrelsens polisavdelnings förfarande

Enligt det material som jag haft tillgång till hade polisavdelningen vid Västra Finlands länsstyrelse till en början behandlat klagandenas skrivelse som en förvaltningsklagan. Eftersom man emellertid ansåg att skrivelsen gällde polisbrott överfördes den till centralkriminalpolisen. Om det varit fråga om en förvaltningsklagan skulle ärendet dessutom ha ankommit på Ålands landskapsregering, som svarar för tillsynen över landskapets polisväsende.

Överföringen skedde emellertid först ca två och en halv månad efter att ärendet inletts, vilket måste anses vara en lång tid med beaktande av ärendets natur och de få åtgärder som vidtagits. Av länsstyrelsens utredningar framgår inga närmare orsaker till att det tagit så lång tid att analysera skrivelsens karaktär. Jag anser därför att länsstyrelsens polisavdelning förhalade överföringen och sålunda handlade i strid med förpliktelsen att behandla ärendet utan dröjsmål.

B) Centralkriminalpolisens förfarande

Av inrikesministeriets yttrande framgår att centralkriminalpolisens västra avdelning returnerade klagomålet till länsstyrelsen ca två månader efter att det inkommit, vilket med beaktande av åtgärdens natur och omfattning kan anses vara en alltför lång tid. Jag anser därför att också centralkriminalpolisens västra avdelning förfor i strid med förpliktelsen att behandla ärendet utan dröjsmål.

C) Polisinspektionens förfarande

Enligt utredningen från polisinspektionen i Helsingfors härad fick polisinspektionen kännedom om ärendet först 10.11.2005, efter att häradsåklagaren kontaktat polisen och frågat vem som undersökte ärendet. Enligt vad polisinspektionen uppgav hade polisen inte över huvud taget informerats om ärendet. Häradsåklagaren ombads därför sända handlingarna

per fax. Därefter meddelades häradsåklagaren att kommissarien hade förordnats till utredare.

Det som konstateras ovan står delvis i strid med det som länspolisöverinspektören vid Västra Finlands länsstyrelse berättat. Han uppgav nämligen att Helsingfors polisinrättning övertagit ansvaret för undersökningen redan 7.7.2005. Till denna del hänvisar han till länsstyrelsens diariet kort på vilket följande antecknats: "Ärendet 7.7.2005 överfört till Helsingfors polisinrättning. Enligt överenskommelse med - - - och - - -."

Med stöd av det som anförs ovan förblir det oklart varför anmälan inte redan i det skedet registrerades vid Helsingfors polisinrättning. Eftersom ärendet emellertid redan i maj överförts till åklagarämbetet är det enligt min mening nu viktigare att bedöma den till undersökningsledare förordnade åklagarens handlande och andel i dröjsmålet. Av denna anledning och med beaktande av att frågan om anmälan registrerats eller inte, i den situation som rådde i juli inte hade någon direkt betydelse för behandlingstiden, anser jag det inte motiverat att till denna del närmare undersöka Helsingforspolisens förfarande.

3.4

Åklagarmyndigheternas förfarande

Av det material som jag haft tillgång till framgår att länsöverkommissarien i en 26.4.2005 daterad skrivelse till åklagarämbetet i Helsingfors härad bett den namngivna undersökningsledaren, ta kontakt för fastställande av utredningsforum. Häradsåklagaren som förordnats till undersökningsledare uppger i sin utredning att länsöverkommissarien lovat att i juli 2005 meddela henne vem som utsetts till utredare. På grund av andra brådskande ärenden och sin semester började häradsåklagaren först på hösten undra varför hon inte hade fått något meddelande om utredaren. Efter att hon kontaktat centralkriminalpolisens västra avdelning hade kriminalöverkommissarien konstaterat att hon inte i fortsättningen kunde anlita centralkriminalpolisens utredare i ärenden som gällde polisbrott. Eftersom det var polisförvaltningen som skulle utse brottsutredare hade häradsåklagaren inväntat besked om saken. Hon uppger att hon efter att ha kontaktats av biträdande justitieombudsmannen hade vänt sig till polisinrättningen i Helsingfors härad och på så sätt fått veta att anmälan inte hade registrerats.

Det är uppenbart att häradsåklagaren mera aktivt hade främjat undersökningen i ärendet först efter att hon i november 2005 kontaktats av justitieombudsmannens kansli, trots att ärendet inkommit till åklagarämbetet redan i maj. Eftersom det är undersökningsledaren som svarar för att undersökningen inleds utan dröjsmål borde häradsåklagaren som undersökningsledare aktivare ha vidtagit åtgärder för förordnande av en utredare och påskyndande av behandlingen.

Efter att anmälan slutligen registrerats 14.11.2005 hade konkreta åtgärder i praktiken vidtagits först 26.1.2006 och häradsåklagaren hade först 10.8.2006 beslutat att förundersökning inte skulle inledas i ärendet. Därförinnan hade målsägandena uppmanats att komplettera sin anmälan och avsikten hade dessutom varit att förhöra dem personligen. Detta hade emellertid inte skett.

Den omständigheten att behandlingen av ärendet redan till följd av polismyndigheternas förfarande hade fördröjts 2005, borde enligt min åsikt för undvikande av ytterligare dröjsmål bättre ha beaktats då ärendet prioriterades vid åklagarämbetet. Med beaktande av klagandenas egen passivitet när det gällde att främja utredningen och precisera sin anmälan samt den omständigheten att det inte fanns skäl att anta att den dröjsmålet ledde till preskription av målsägandenas åtalsrätt, anser jag att deras rättssäkerhet inte förutsätter andra åtgärder från min sida än att jag för framtiden meddelar häradsåklagaren min uppfattning att hennes förfarande stred mot förundersökningslagens 6 §.

3.5

Sammanfattning

För förundersökningen kan inte sättas ut någon generell maximitid. Den godtagbara tiden är beroende av särdragen i det enskilda fallet, dvs. ärendets art och omfattning. Också de resurser som står till buds har naturligtvis betydelse för hur lång tid förundersökningen får ta i anspråk.

Utredningsmyndigheterna är tvungna att ställa sina uppgifter i prioritetsordning och de skjuter sålunda fram ärenden som bedöms vara mindre brådskande. Det är emellertid klart att förundersökningen måste göras innan åtalsrätten preskriberas, med beaktande av att en skälig tid återstår för åtalsprövningen.

Behandlingen av ärendet inom polisförvaltningen hade tagit drygt fyra och en halv månad i anspråk, innan ärendet inkom till åklagaren. Under hela denna tid hade behandlingen egentligen inte framskridit alls, eftersom tiden gått åt till att utreda vilken myndighet som var behörig i ärendet. Ett sådant myndighetsförfarande kan inte godtas eftersom det måste anses vara en självklarhet att man inom polisens länsförvaltning har tillräcklig kännedom om hur undersökningen är ordnad när det gäller brottsmisstankar mot poliser som arbetar vid Ålands polismyndighet. Behandlingen hos åklagarmyndigheten tog ytterligare ca ett år och tre månader i anspråk. Den sammanlagda behandlingstiden uppgick sålunda till över ett och ett halvt år. Med beaktande av ärendets natur och omfattning samt de vidtagna åtgärderna och slutresultatet är det uppenbart att behandlingstiden var alltför lång.

Detta fall utgör ett beklagligt exempel på hur ovisshet om behandlingsförfarandet och framförallt brister i informationsgången, dels inom polisförvaltningen och dels mellan denna och åklagarmyndigheten, kan leda till betydande dröjsmål med behandlingen av ett ärende och till ett slutresultat som strider mot förundersökningslagens 6 §. Behandlingen av ärendet kan anses vara helt oacceptabel.

Eftersom undersökningsbegäran flera gånger överfördes från en myndighet till en annan och registreringen som ett misstänkt polisbrott gjordes först 14.11.2005, har det varit svårt att i efterhand utreda de olika behandlingsskedena. Inte heller det primära syftet med registreringen förverkligades på behörigt sätt.

ÅTGÄRDER

Jag meddelar för kännedom polisavdelningen vid Västra Finlands länsstyrelse och centralkriminalpolisens västra avdelning min i avsnitt 3.3 framförda uppfattning att deras förfarande var felaktigt. Vidare meddelar jag för kännedom häradsåklagaren min i avsnitt 3.5 framförda uppfattning att hennes förfarande var felaktigt.

I det syfte som framgår ovan sänder jag de nämnda myndigheterna kopior av detta mitt beslut. Samtidigt sänder jag beslutet för kännedom till inrikesministeriets polisavdelning och till Riksåklagarämbetet.

- - -